ГЕОТУРИЗМ

ПРАКТИКА І ДОСВІД

ЛЬВІВ, 2026

Львівський національний університет імені Івана Франка

GEO ATTRACTIONS

GEOTOURISM

Practice and Experience

LVIV, 2026

УДК 551:338.48

Геотуризм: практика і досвід. Матеріали VII Міжнародної науково-практичної конференції (16-19 квітня 2026, Львів). – Львів: Каменяр, 2026. — 180 с.

ISBN 978-966-607-462-3

У збірнику матеріалів представлено статті, які висвітлюють сучасний стан та можливості розвитку геотуризму в Україні та Східній Європі. Конференція була проведена 16-19 квітня 2026 року у Львівському національному університеті імені Івана Франка, як продовження національної та міжнародної співпраці, що була започаткована при виконанні спільного польсько-українського проекту «Гео-Карпати — створення польсько-українського туристичного шляху». Матеріали конференції будуть цікаві як для спеціалістів, так і для широкого загалу.

Думки авторів можуть не збігатися з позицією оргкомітету конференції. Відповідальність за достовірність фактів, цитат, власних імен та інших відомостей, а також за порушення авторських прав несуть виключно автори публікацій.

Організаційний комітет конференції: *Катерина Бурбан, Альбертина Бучинська, Сергій Ціхонь, Юрій Зінько, Леонід Скакун, Євген Тиханович, Оксана Шевчук.*

Технічний редактор: *Ігор Дикий*

ISBN 978-966-607-462-3

© Автори матеріалів конференції, 2026

Данило Борняк.
ЧЕРВОНОКОЛІРНІ ПІСКОВИКИ ДЕВОНСЬКИХ ВІДКЛАДІВ В АРХІТЕКТУРНОМУ СЕРЕДОВИЩІ ЛЬВОВА: ГЕОТУРИСТИЧНИЙ АСПЕКТ 46

Yaryna Tuzyak, Oleksandr Demanjara.
MIOCENE PETRIFIED WOOD OF THE VYNNYKY FOREST PARK AS A GEO-HERITAGE SITE: GEOTOURISM PERSPECTIVES 48

Віталій Брусак.
ПРИРОДНО-ПІЗНАВАЛЬНІ ГЕОЛОГО-ГЕОМОРФОЛОГІЧНІ ОБ'ЄКТИ ПРИРОДНОГО ЗАПОВІДНИКА «РОЗТОЧЧЯ» 50

Лариса Генералова, Тетяна Дворжак, Євген Дворжак, Софія Янбашева.
ГЕОТУРИСТИЧНІ АТРАКЦІЇ МІОЦЕНОВИХ ВІДКЛАДІВ ПОДІЛЬСЬКИХ ГОЛОГІР 52

Христина Грицай.
ГЕОАТРАКЦІЇ У НПП «ПІВНІЧНЕ ПОДІЛЛЯ» 54

Михайло Шишка.
ГЕОЛОГІЧНИЙ ОБ'ЄКТ НА ТУРИСТИЧНОМУ ВЕЛОШЛЯХУ БРОДИ-ЛАГОДІВ-БРОДИ У ЗОЛОЧІВСЬКОМУ РАЙОНІ ЛЬВІВЩИНИ 56

Катерина Александрович, Віктор Мельник.
КАМ'ЯНІ СКУЛЬПТУРНІ КОМПОЗИЦІЇ НА ГЕОТУРИСТИЧНИХ МАРШРУТАХ БРІДЩИНИ 58

Євген Іванов, Ольга Пилипович.
ВОДЯНІ МЛИНИ ЛЬВІВСЬКОЇ АГЛОМЕРАЦІЇ ЯК ГЕОТУРИСТИЧНІ ОБ'ЄКТИ 61

Богдан Гавришок, Мирослав Сивий, Петро Дем'янчук.
КАР'ЄР У С. ДОБРОВОДИ ЯК ПОТЕНЦІЙНИЙ ОБ'ЄКТ ГЕОТУРИЗМУ 63

Єлизавета Панасенко, Уляна Борняк.
ВИКОРИСТАННЯ ОБОРОННИХ ОБ'ЄКТІВ У ГЕОТУРИСТИЧНИХ МАРШРУТАХ (НА ПРИКЛАДІ ГАЛИЦЬКОГО ЗАМКУ) 65

Олег Гнилко, Анна Муровська, Мілена Богданова, Леонід Хомяк.
ТЕКТОНІЧНІ СТРУКТУРИ РОЗТЯГУ КАРПАТСЬКОГО ОРОГЕНУ НА ПРИКЛАДІ ВІДСЛОНЕННЯ МЕНІЛІТОВОЇ СВІТИ В СЕЛИЩІ ВЕРХНЄ СИНЬОВИДНЕ 67

Ігор Попп, Юлія Гаєвська.
ВІДСЛОНЕННЯ СИЛІЦИТІВ НИЖНЬОГО КРЕМЕНИСТОГО ГОРИЗОНТУ МЕНІЛІТОВОЇ СВІТИ ОЛІГОЦЕНУ ЯК ОБ'ЄКТИ ГЕОЛОГІЧНОГО ТУРИЗМУ 69

Лев Мончак, Володимир Хомин, Юрій Мончак, Сергій Думенко.
ГЕОМАНДРИ БУКОВИНСЬКИМИ КАРПАТАМИ 71

Галина Занкович, Оксана Кохан, Олександр Вовк, Зоряна Матвіїшин, Андрій Ковальчук, Роман Огорілко.
ГЕОТУРИСТИЧНИМИ ШЛЯХАМИ БОЙКІВЩИНИ. СЕЛО РОПАВСЬКЕ 72

Мілена Богданова, Анна Муровська, Олег Гнилко.
КРИХКІ ДЕФОРМАЦІЇ КАРПАТ У ГЕОТУРИСТИЧНІЙ ІНТЕРПРЕТАЦІЇ: ПРИКЛАД Р. ВИЖЕНКА (ВИЖНИЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ПРИРОДНІЙ ПАРК) 74

Богдан Рідуш, Яна Поп'юк.
«ВІД КВАРТЕРУ ДО ДЕВОНУ»: МАРШРУТ ГЕОЛОГО-ГЕОМОРФОЛОГІЧНОЇ ЕКСКУРСІЇ «ТОВТРИ – ДОРОШІВЦІ» У БУКОВИНСЬКОМУ ПОДНІСТЕР'Ї 77

Сергій Остапчук, Оксана Остапчук.
КАР'ЄРИ КЕМБРІЙСЬКИХ ГЛИН ЯК ГЕОТУРИСТИЧНІ ЛОКАЦІЇ (НА ПРИКЛАДІ ОКОЛИЦЬ С. ХОТИН РІВНЕНСЬКОЇ ОБЛАСТІ) 78

Галина Кузьманенко, Тетяна Охоліна.
ФОРТИФІКАЦІЙНА СПАДЩИНА РІВНЕНЩИНИ В КОНТЕКСТІ ГЕОТУРИЗМУ 80

Андрій Богуцький, Олена Томенюк.
ПАЛЕОКРІОГЕННІ СТРУКТУРИ В ЛЕСОВО-ҐРУНТОВІЙ СЕРІЇ ВОЛИНО-ПОДІЛЛЯ ЯК СКЛАДОВА ГЕОСПАДЩИНИ 82

Олена Анікеєва, Наталія Жабіна.
«НИЖНІВСЬКІ ВАПНЯКИ» ВЕРХНЬОЇ ЮРИ У ДОЛИНІ ДНІСТРА 84

Ігор Касіяник, Любов Касіяник, Ольга Шинкарчук, Леонід Кіцак, Кароліна Пєхтєрєва.
ГЕОТУРИСТИЧНИЙ ПОТЕНЦІАЛ ГРИНЧУЦЬКОГО РОДОВИЩА КРЕМЕНІВ 87

Андрій Мартишин.
ПАЛЕОНТОЛОГІЧНА ХАРАКТЕРИСТИКА ГЕОТУРИСТИЧНОГО ОБ'ЄКТУ «ВІДСЛОНЕННЯ БАКОТА» 88

Марина Рагуліна, Уляна Борняк, Олег Орлов, Руслан Островський.
ТРАВЕРТИНОВІ ДЖЕРЕЛА У ПАРКОВИХ ЛАНДШАФТАХ ЗАХІДНОГО ПОДІЛЛЯ 90

– Жовква (50.0579, 23.9653) – Фійна (50.0340, 23.8151) – Рокитне (49.9408, 23.9118) – Львів. Довжина маршруту від центру Львова становить 94 км. Зібрано фактичні дані щодо місцеположення та стану збереженості будівель і гідротехнічних споруд та водності річок Млинівка (Капелівка), Думниця (Думний потік), Свиня, Млинівка (Фійна). Водночас нами проведено огляд геотуристичних локацій та оцінено рівень їхньої антропогенної трансформації.

Під час другого маршруту досліджено стан водяних млинів у басейні лівих допливів Дністра – Верещиці і Щирки. Огляд геотуристичних об'єктів здійснено за кільцевим південно-західним маршрутом Львів – Городок (49.7854, 23.6445, рис. 2б) – Гонятичі (49.5608, 23.8960, рис. 2в) – Семенівка (49.6569, 23.8872) – Пустомити, район Лісневичі (49.7166, 23.8921) – Львів. Довжина маршруту становить 113 км. Для усіх об'єктів зібрано дані щодо їхнього місцеположення і сучасного стану, водності річок Верещиця, Щирка і Ставчанка та оцінено ступінь антропогенного навантаження в межах міських і сільських поселень.

Третій маршрут дав змогу обстежити стан водяних млинів у басейнах допливів Західного Бугу і Дністра. Ці млини розміщені у водозборах Полтви, Боберки (Лугу) і Свіржа. Об'їзд геотуристичних локацій виконано за радіально-кільцевим південно-східним маршрутом Львів – Винники (49.8033, 24.1360) – Підгородище (49.6955, 24.3277) – Свірж (49.6487, 24.4282, рис. 2г) – Дев'ятники (49.5300, 24.2743) – Львів. Довжина маршруту становить 125 км. При цьому зібрано дані щодо стану геотуритичних об'єктів водності малих водотоків Марунька, Кабанівка, Лозова і Боберка та оцінено рівень антропогенної трансформації оточуючої місцевості.

Львівщина має багату й цікаву історико-культурну та індустріальну спадщину водяних млинів. Перші млини в Львові зафіксовано в люстраціях та інвентарях на етапі кустарного (доморобного) виробництва, ще у XVI ст. [2]. Подальший розвиток міста й приміських поселень вимагав організацію ставів із млинами на малих водотоках. Ці геотуристичні об'єкти нині є цінними та потребують подальших гідроекологічних досліджень.

1. Водяний млин зі с. Либохора Самбірського р-ну (кін. XIX ст.). Музей народної архітектури та побуту у Львові імені Климентія Шептицького. URL: https://lvivskansen.org/archive/vodyanyj-mlyn-zi-s-lybohora-kin-hih-st/
2. Долинська М. Історична топографія Львова XIV–XIX ст. Львів : В-во НУ «Львівська політехніка», 2006. 356 с.
3. Іванов Є., Пилипович О., Фальчук О. Водяні млини Львівської агломерації як пам'ятки історико-культурної спадщини. Басейновий підхід в управлінні водними ресурсами України : матер. Всеукр. наук.-практ. конф. Львів : Простір-М, 2025. С. 123–128.
4. Карта млинів України. Map mills Ukraine. Карта Google / Автори: О. Данілов, О. Михайлик. URL: https://www.google.com/maps/d/u/0/viewer?mid=1cbfo31Q1jXQyFPmFFhjQkcfl0U10xTsR&femb=1&ll=49.71963814285357%2C24.383043158889247&z=9
5. Фолюш (сукновальня) зі с. Пилипець Хустського р-ну (кін. XIX ст.). Музей народної архітектури та побуту у Львові імені Климентія Шептицького. URL: https://lvivskansen.org/archive/suknovalnya-zi-s-pylypecz-poch-hh-st/

КАР'ЄР У С. ДОБРОВОДИ ЯК ПОТЕНЦІЙНИЙ ОБ'ЄКТ ГЕОТУРИЗМУ

Богдан Гавришок, Мирослав Сивий, Петро Дем'янчук
Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка
gavrok2911@tnpu.edu.ua

THE QUARRY IN DOBROVODY VILLAGE AS A POTENTIAL GEOTOURISM SITE.

Bohdan Havryshok, Myroslav Syvyi, Petro Demyanchuk
Ternopil Volodymyr Hnatiuk National Pedagogical University
gavrok2911@tnpu.edu.ua

The paper substantiates the feasibility of using the abandoned dimension stone quarry in Dobrovody village (Ternopil region) as a promising location for geotourism development within the Podilski Tovtry. The authors analyze the geological uniqueness of the site as an anthropogenic exposure of a Neogene reef, featuring massive layers of organogenic-detrital limestone with preserved fossils of marine fauna. The results of the site's testing during student field practice in 2025 are highlighted. Specific measures for the territory's revitalization are proposed: the installation of educational information boards, the organization of interactive paleontological quests, and the integration of the quarry into existing tourist routes. The study emphasizes the need to shift the perception of exhausted quarries from neglected landscapes to valuable geological heritage sites.

З огляду на кризову ситуацію в українській економіці, зміну пріоритетів вітчизняного споживача в бік внутрішнього туризму та пошуку автентичних локацій, ми переконані в необхідності розробки геотуристичних маршрутів і наповнення українського туристичного ринку новими та раніше маловідомими геотуристичними об'єктами, які в майбутньому можуть стати доброю базою для розвитку цієї галузі в регіоні. У такому контексті важливим є пошук нових, нетипових локацій, які б поєднували в собі

пізнавальну цінність, естетичну привабливість та екологічну свідомість. Одним із найбільш перспективних напрямків вважаємо геотуризм. Цікавими і нині маловідомими серед широкого загалу є покинуті гірничо-промислові території Тернопільської області, наприклад кар'єр пиляльного каміння в селі Доброводи. Знаходиться він у межах Подільських Товтр.

Товтри – унікальний геологічний утвір – баденський і сарматський бар'єрний риф, сформований у мілководних акваторіях морів неогенового періоду. Унікальність пасма полягає у його біогермній природі. Це гігантська споруда, зведена живими організмами: літотамнієвими водоростями, моховатками, серпулами та молюсками. Протяжність цього «сухопутного рифу» становить близько 200 км і він є своєрідним архівом палеогеографічних подій минулого. Для геотуриста Товтри – це можливість буквально пройтися дном прадавнього моря, не занурюючись під воду.

Науковий інтерес до Товтр налічує понад півтора століття. Починаючи з робіт австрійських та польських геологів XIX ст. і завершуючи дослідженнями сучасних українських вчених цей регіон приваблював дослідників. Обширний аналіз вивченості регіону з різних позицій подано у монографії Б. Гавришка та М. Сивого [1]. Спробу пояснити причини асиметрії схилів пасма особливостями їх генези зроблено М. Сивим та Д. Ковалишин [5]. Особливу роль у сучасному розумінні геологічної цінності Товтрового кряжу відіграли праці Й. Свинка. Його багаторічні дослідження дозволили не лише деталізувати стратиграфічну будову регіону, а й змінити саму парадигму сприйняття покинутих кар'єрів. Ним аргументовано думку про те, шо Доброводське родовище заслуговує на статус геологічної пам'ятки природи, оскільки цінність знайдених там скам'янілостей (молюсків, зубів акул, відбитків риб) вища, аніж вартість видобутого каміння [4]. К. Москалюк [2] вивчала гірничопромислове природокористування регіону, але не пов'язувала його з можливостями розвитку сфери туризму у покинутих чи діючих гірничих виробках. Спробу аналізу потенціалу розвитку геотуризму в Тернопільській області здійснили Г. Мудрак та В. Семенів [3], проте тут охоплено надто великий регіон та й зроблено акцент на природні відслонення.

Попри високий ступінь наукової вивченості, інтерпретація геологічної спадщини для широкого загалу залишається на низькому рівні. Опис більшості об'єктів існують лише у фахових публікаціях, але не включені в реальні туристичні маршрути. Кар'єр у Доброводах – саме такий обділений увагою об'єкт, хоча логістично доступний, розміщений за кілька кілометрів від жвавої автомобільної дороги.

Формально кар'єр вважається діючим і має ще не повністю вичерпані запаси тесового каміння. Однак, уже понад десятиліття перебуває у занедбаному стані і поступово заростає трав'яною та чагарниковою рослинністю. Карбонатна літогенна основа зумовила формування тут унікальних кальцефітних угруповань рослин.

Кар'єр пиляльного каміння – це антропогенне відслонення, яке дає змогу познайомити відвідувачів з внутрішою структурою рифу. У стінках відслонення можна спостерігати масивні пласти органогенно-детритового вапняку (рис 1). Це світло-сірі, іноді жовтуваті породи, що вирізняються високою пористістю. Основна цінність розрізу – його наочність. Тут чітко простежуються сліди прибійних явищ та перемивання осадів давнього моря. Зрідка можна знайти скам'янілості черепашок молюсків доброї збереженості або їх відбитки, що особливо цікаво для відвідувачів.

На відміну від природних скель, які часто вкриті мохом або рослинністю, відслонення у покинутому кар'єрі представляють «свіжий» зріз історії. Це ідеальний «наочний посібник» для демонстрації процесів седиментації. У 2025 році нами проведена геолого-геоморфологічна практика для студентів на цій локації. Практиканти змогли побачити природний спосіб залягання органогенно-детритового вапняку, зрозуміти як видобували тесове каміння для розбудови повоєнного Тернополя та відібрати зразки породи.

Потенційне перетворення промислового кар'єру на об'єкт геотуризму дозволить відносно легко ревіталізувати територію. Об'єкт може стати базою для проведення польових практик студентів природничих спеціальностей та школярів. Для цього необхідно розробити інформаційні стенди, які пояснювали б: як утворився органогенно-детритовий вапняк, які морські організми тут мешкали в період існування баденського моря, чому ці вапняки є цінними для будівництва. Цікавою для туристів була б організація своєрідного палеонтологічного квесту зі

Рис 1. Стінка кар'єру пиляльного каміння у с. Доброводи (фото авторів)

збору зразків скам'янілостей морських організмів. Для туристів можливість самим знайти черепашку молюска чи її відбиток під наглядом гіда – це потужний «емоційний якір», що перетворює споглядання на інтерактив.

Оскільки в Доброводах формально ведеться видобуток пиляльного каміння, цікавим елементом екскурсії може бути демонстрація технології видобутку. Поєднання природничої екскурсії з демонстрацією виробничого процесу додає об'єкту глибини. Для безпечного та комфортного відвідування необхідно: 1) облаштувати оглядовий майданчик на верхньому ярусі кар'єру з панорамним видом; 2) зробити маркування безпечних зон для переміщення всередині кар'єру; 3) інтегрувати об'єкт у наявні туристичні маршрути.

Кар'єр тесового каміння у селі Доброводи – це більше, ніж місце видобутку будівельних матеріалів. Це унікальне вікно в геологічне минуле краю. Розвиток геотуризму на цій локації дозволить не лише зберегти геологічну спадщину, а й дасть поштовх для розвитку місцевої громади через створення нових робочих місць для фахівців з інтерпретації природної спадщини (гідів-геологів), а також персоналу з технічного впорядкування та охорони геотопу. Важливо змінити парадигму сприйняття таких об'єктів: від «понівеченого ландшафту» до «відкритої книги природи».

1. Гавришок Б. Б., Сивий М. Я. Особливості природокористування в Подільських Товтрах: Монографія. Тернопіль: ТНПУ ім. В. Гнатюка, 2015. 260 с.
2. Москалюк К. Л., Брусак В. П. Гірничодобувне природокористування у межах Подільських Товтр. Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету ім. Михайла Коцюбинського. Серія: Географія. 2010. Вип. 21. С. 189 – 196.
3. Мудрак Г. В., Семенів В. С. Геологічні пам'ятки природи Тернопільської області як об'єкти геотуризму. Vin Smart Eco: Матеріали ІІІ Міжнародної науково-практична конференції (Вінниця, 18-20 травня 2023 року). Вінниця, 2023. С. 105 – 108/
4. Свинко Й. М., Дем'янчук П. М., Волік О. В., Гулик С. В.. Геологічна будова, палеогеографія та геологічні пам'ятки Тернопільської області. Тернопіль : ФОП Осадца Ю. В., 2018. 228 с.
5. Сивий М. Я., Ковалишин Д. І. Товтри – як геолого-геоморфологічний феномен. Охорона і менеджмент об'єктів неживої природи на заповідних територіях. Матеріали міжнародної науково-практичної конференції (Гримайлів, 21–23 трав. 2008 р.). Гримайлів-Тернопіль: Джура, 2008. С. 276 – 281.

ВИКОРИСТАННЯ ОБОРОННИХ ОБ'ЄКТІВ У ГЕОТУРИСТИЧНИХ МАРШРУТАХ (НА ПРИКЛАДІ ГАЛИЦЬКОГО ЗАМКУ)

Єлизавета Панасенко, Уляна Борняк
Львівський національний університет імені Івана Франка, yelyzaveta.panasenko@lnu.edu.ua

THE USE OF DEFENSIVE STRUCTURES IN GEO-TOURISM ROUTES (USING THE GALICIAN CASTLE AS AN EXAMPLE)

Yelyzaveta Panasenko, Ulyana Bornyak
Ivan Franko National University of Lviv, yelyzaveta.panasenko@lnu.edu.ua

The Halych Castle possesses significant potential for development, as its attractiveness stems from a unique synergy of historical-archaeological heritage and distinctive landscape-geological features. A crucial aspect of developing such a location is the integration of archaeological findings and fortification architecture directly into tourist itineraries. Using the castle as a case study, one can clearly demonstrate how human ingenuity adapted to the local landscape, transforming natural resources into a foundation for life and defense. Such an approach is fundamental to geotourism: architecture serves as a medium that allows visitors to comprehend geology more intuitively, as the underlying rocks cease to be merely 'stones' and become recognizable building materials with their own compelling history. The site's value is further enhanced by the panoramic vistas visible from the castle walls.

У сучасних умовах розвитку туризму важливого значення набуває геотуризм, що поєднує природну та історико-культурну спадщину. Оборонні споруди є перспективними об'єктами для геотуристичних маршрутів, оскільки відображають не лише історію, але й особливості використання природних ресурсів: представляють собою унікальний симбіоз архітектури та ландшафту, де фортифікаційні конструкції інтегровані в рельєф з метою стратегічного захисту [1].

Мета дослідження — оцінити перспективи використання оборонної спадщини в геотуризмі, акцентуючи увагу на поєднанні природних форм рельєфу та особливостях використання місцевого кам'яного матеріалу, що виступає одночасно і фундаментом, і будівельним матеріалом споруд.

Сучасний реалії геотуризму вимагають створення маршрутів, де об'єкт демонструються у єдності з природним середовищем і оборонні споруди, що буквально «виростають» зі скель, є ідеальними для цього. Використання місцевого будівельного каменю забезпечує візуальну гармонію споруди з довкіллям. Вивчення властивостей цього каменю (речовинного складу, міцності, стійкості до вивітрювання) до-